

Εκπαιδευτικό Σενάριο: Η Ελλάδα αντιστέκεται στον φασισμό

Ευαγγελία Κουνέλη

Σχολική Σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης

Δρ Διδακτικής της Ιστορίας ΕΚΠΑ

Εισαγωγικά

Το εκπαιδευτικό σενάριο που ακολουθεί (συνοδεύει ένα πλάνο δραστηριοτήτων (βλ. παρουσίαση ppt με τίτλο «Η Ελλάδα πολεμάει τον φασισμό...»), έχει σχεδιαστεί με τρόπο που να επιδέχεται οποιαδήποτε παρέμβαση ή αλλαγή, προκειμένου να προσαρμόζεται στη δυναμική της εκάστοτε μαθητικής ομάδας.

Απευθύνεται σε μαθητές του δημοτικού σχολείου (κυρίως Ε' και Στ' τάξης), με σκοπό την προσέγγιση των ιστορικών γεγονότων της περιόδου 1940-1944. Χωρίζεται σε συγκεκριμένες ενότητες - επεισόδια, με αφητηρία μια σύντομη παρουσίαση του περιεχομένου κάθε επεισοδίου, και συνοδεύεται από προτεινόμενες δραστηριότητες. Οι ενότητες (επεισόδια) δεν είναι πάντοτε αυστηρά διαχωρισμένες. Στοιχεία της μιας εμπλέκονται με στοιχεία της άλλης, γεγονός που επιβεβαιώνει την πολυπλοκότητα που χαρακτηρίζει την εφαρμογή κάθε διδακτικής προσέγγισης. Ωστόσο, είναι έτσι σχεδιασμένες, ώστε κάθε μία να συνιστά ένα μικρό, ανεξάρτητο project και ταυτόχρονα να μην διασπάται η συνολική ροή του σεναρίου, αν κάποια από τις ενότητες παραληφθεί.

Η Ελλάδα πολεμάει τον φασισμό

(Διαφάνεια 1)

«Ας μη γελιόμαστε: η εικόνα που έχουμε για τους άλλους λαούς ή και για εμάς τους ίδιους συνδέεται με την ιστορία που μας έχουν αφηγηθεί όταν ήμασταν παιδιά. Η ιστορία αυτή μας σημαδεύει σε ολόκληρη τη ζωή μας».

Marc Ferro

Στόχος

Η ανίχνευση της προϋπάρχουσας γνώσης των μαθητών γύρω από το θέμα, η προσέλκυση του ενδιαφέροντός τους, καθώς και ένας εισαγωγικός προβληματισμός γύρω από την Ιστορία

1) Καταιγισμός Ιδεών με αφορμή τον τίτλο και την 1η διαφάνεια της παρουσίασης (Ποια είναι η πρώτη σκέψη που κάνετε, διαβάζοντας τον τίτλο και βλέποντας τις φωτογραφίες; Ποια θέματα περιμένετε να συζητήσουμε;)

Συζήτηση

1) Γιατί πιστεύετε ότι μας ενδιαφέρει να ασχοληθούμε μ' αυτό το θέμα;;

2) Είναι η ιστορία μια απλή ανάμνηση του παρελθόντος...;

1ο Επεισόδιο Λίγο πριν ξεκινήσει ο πόλεμος...

(Διαφάνεια 2)

Βρισκόμαστε στα τέλη της δεκαετίας του 1930. Τα σύννεφα του πολέμου σκεπάζουν τον ουρανό της Ευρώπης. Ο Χίτλερ έχει καταλάβει την εξουσία στη Γερμανία από το 1933, ενώ ο Μουσολίνι στην Ιταλία από το 1922. Και οι δυο τους έχουν επιβάλει στους λαούς τους αυταρχικά καθεστώτα.

&Αναζητήστε: Τι σημαίνει «αυταρχικό καθεστώς»;

Συζήτηση

Πώς ήταν λίγο πριν τον Πόλεμο η πολιτική κατάσταση στην Ευρώπη;

- άνοδος φασιστικών και δικτατορικών καθεστώτων
- πρόσωπα που θα «πρωταγωνιστήσουν: Χίτλερ, Μουσολίνι

(Διαφάνεια 3)

Στόχος

Ο χωρο-χρονικός προσανατολισμός των μαθητών και η ένταξη των γεγονότων στο πολιτικό κλίμα της εποχής. Η κατανόηση των εννοιών της συνέχειας, της αιτίας – αποτελέσματος, καθώς και του ρόλου των ηγετών.

Το διεθνές πολιτικό σκηνικό ευνόησε τη δικτατορία και στην Ελλάδα. Χρησιμοποιώντας ως πρόφαση τον κίνδυνο εσωτερικών πολιτικών ταραχών, ο Ιωάννης Μεταξάς επέβαλε το δικτατορικό καθεστώς «της 4ης Αυγούστου 1936».

Συζήτηση

Πώς ήταν λίγο πριν τον Πόλεμο η πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα;

(Διαφάνεια 4)

Η δικτατορία του Μεταξά στην Ελλάδα είχε όλα τα εξωτερικά χαρακτηριστικά των δικτατορικών καθεστώτων της Ευρώπης: Αυταρχικές αξίες, βίαιη πειθάρχηση, υποχρεωτικός χαιρετισμός στις υπηρεσίες και τα σχολεία. Η ιδιωτική ζωή και η δημόσια παρουσία του κάθε πολίτη βρίσκονταν κάτω από στενή παρακολούθηση. Η ανυπακοή στο καθεστώς είχε σοβαρότατες συνέπειες, φυσικές, κοινωνικές και επαγγελματικές.

Συζήτηση

- 1) Πώς φαντάζεστε την καθημερινή ζωή σε ένα αυταρχικό καθεστώς;
- 2) Ποιες ελευθερίες μπορεί να στερούνταν οι πολίτες στην ιδιωτική και δημόσια ζωή τους;
- 3) Τι σημαίνουν για σας αυτές οι ελευθερίες;

(Διαφάνεια 5)

Στόχος

Η κατανόηση του ρόλου της προπαγάνδας σε ένα αυταρχικό καθεστώς.

Στιγμιότυπο: Προπαγανδιστικές δράσεις του καθεστώτος του Ι. Μεταξά - Ίδρυση της Νεολαίας Μεταξά (ΕΟΝ)- Έκδοση περιοδικού

Μια από τις προπαγανδιστικές δράσεις του καθεστώτος ήταν η ίδρυση της «Νεολαίας Μεταξά». Βασική αποστολή της ήταν να διαπαιδαγωγήσει τους νέους με τέτοιο τρόπο ώστε να εξασφαλίσει ότι θα υπηρετούσαν άκριτα το κράτος.

&Αναζητήστε: Τι σημαίνει «προπαγάνδα», «προπαγανδιστική δράση»;

2ο Επεισόδιο: Η έναρξη του πολέμου...

(Διαφάνεια 6)

Στόχος

Η συνειδητοποίηση του συσχετισμού των δυνάμεων στην Ευρώπη πριν την έναρξη του πολέμου.

Παραμονές του Πολέμου ο Χίτλερ εξοπλίζεται πυρετωδώς και δημιουργεί μια φοβερή πολεμική μηχανή. Ως έναρξη του Πολέμου θεωρείται η εισβολή των Γερμανών στην Πολωνία την 1η Σεπτεμβρίου του 1939.

Συζήτηση

- 1) Ποιοι ήταν οι κύριοι συνασπισμοί των ευρωπαϊκών κρατών τις παραμονές του Β' Παγκοσμίου Πολέμου;
- 2) Πότε, πού και πώς ξεκινάει ο Πόλεμος;

Στιγμιότυπο: «Περίμενέ με μπαμπά...»

(Διαφάνεια 7)

Στόχος

Η κινητοποίηση του συναισθήματος και μέσω αυτού της ενσυναίσθησης.

Οκτώβριος του 1940 . Μια γραμμή από στρατιώτες βαδίζουν για να μπουν στο τρένο. Ο μικρός 5άχρονος Whitey Bernard ξεφεύγει από το χέρι της μητέρας του και προσπαθεί να πιάσει του πατέρα του.

Συζήτηση

Ποια νομίζεις ότι είναι τα συναισθήματα των προσώπων της φωτογραφίας;

♪ Μετά από αυτό το στιγμιότυπο προτείνουμε να ακούσουν τα παιδιά το τραγούδι «Ο Στρατιώτης» (στίχοι: Κωστούλα Μητροπούλου, μουσική: Μάνος Λοΐζος, τραγούδι: Βασίλης Παπακωνσταντίνου, από το άλμπουμ Τα τραγούδια του δρόμου, 1974).

(Συζητάμε τους στίχους του τραγουδιού, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που μεταφέρει. Συζητάμε, επίσης, την εποχή που κυκλοφόρησε το άλμπουμ και με ποια γεγονότα εκείνης της εποχής μπορεί να συνδέεται...)

3ο Επεισόδιο: Η εμπλοκή της Ελλάδας στον Πόλεμο...

(Διαφάνειες 8-9)

Στόχος

Η διερεύνηση εναλλακτικών ιδεών και η ανάπτυξη δημιουργικής έκφρασης.

Στις 15 Αυγούστου, στους εορτασμούς της Παναγίας στην Τήνο, οι Ιταλοί τορπιλίζουν το πολεμικό πλοίο « Έλλη». Δύο ακόμα τορπίλες στόχευαν στα επιβατικά πλοία που είχαν φέρει προσκυνητές από την Αθήνα, αλλά τελικά αστόχησαν. Ιταλικά αεροπλάνα επιχείρησαν ξανά να τα χτυπήσουν στο ταξίδι της επιστροφής, αλλά μονάδες του ελληνικού στόλου τα προστάτευσαν. Οι Ιταλοί δεν παραδέχτηκαν ότι ήταν εκείνοι που είχαν χτυπήσει. Φυσικά όλοι γνώριζαν τα πάντα. Μα η Ελλάδα αποφάσισε να μη μιλήσει...

...έως τις 28 Οκτωβρίου του 1940 (ηχητικό ντοκουμέντο από το πρώτο πολεμικό ανακοινωθέν)

Εργασία σε ομάδες

Φτιάξτε το δικό σας πρωτοσέλιδο μιας εφημερίδας που ανακοινώνει την έναρξη του πολέμου. Χρησιμοποιήστε φωτογραφικό υλικό της εποχής, βάλτε κεντρικό τίτλο και γράψτε μια σύντομη ανακοίνωση...

Στιγμιότυπο: «Οπλίται μεταβαίνουν εις Ελληνοϊταλικόν μέτωπον...»

(Διαφάνεια 10)

Στόχος

Η συνειδητοποίηση των κοινών συναισθημάτων που προκαλούνται στους ανθρώπους κάτω από ανάλογες συνθήκες.

Συζήτηση

- 1) Συγκρίνετε τις δύο φωτογραφίες (αυτής της διαφάνειας) με τη φωτογραφία που επεξεργαστήκαμε στη διαφάνεια 7.
- 2) Παρατηρήστε τα πρόσωπα που εικονίζονται. Αναγνωρίζετε παρόμοια συναισθήματα;

4ο Επεισόδιο: Μέρες πολέμου... (1940)

(Διαφάνειες 11-12)

Στόχος

Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης και η δυνατότητα ανίχνευσης αντιφατικών συναισθημάτων.

Πορεία προς το μέτωπο ... απόσπασμα από «Άξιον εστί» του Ο. Ελύτη (απαγγέλει ο Μάνος Κατράκης)

Πρωτοσέλιδα εφημερίδων με τις νίκες των Ελλήνων στο ελληνοαλβανικό μέτωπο.

Συζήτηση

- 1) Συγκρίνετε το συναίσθημα που κυριαρχεί στην αφήγηση (διαφάνεια 11) με αυτό που διαχέεται στον κόσμο από τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων (διαφάνεια 12).
- 2) Τι συμπεράσματα βγάξετε για τα «δυο πρόσωπα του πολέμου»; (αντιμέτωποι με κακουχίες στο πεδίο των μαχών, πανηγυρισμοί για τις νίκες στις πόλεις).

Στιγμιότυπο: «Με τι γελούσαν το 1940...»

(Διαφάνεια 13)

Στόχος

Η κινητοποίηση του συναισθήματος και μέσω αυτού της ενσυναίσθησης.

Βίντεο: Γελοιογραφίες – τραγούδι «Στον πόλεμο βγαίνει ο Ιταλός», στίχοι Γ. Θίσβιου, τραγουδάει η Σοφία Βέμπο (πάνω στην προϋπάρχουσα μελωδία του τραγουδιού "Στη Λάρισα βγαίνει ο αυγερινός«)

5ο Επεισόδιο: Απρίλιος 1941. Οι Γερμανοί στην Ελλάδα

(Διαφάνειες 14-15)

Στόχος

Η κατανόηση του ρόλου της προπαγάνδας.

Η ανίχνευση διαφορετικών επιδιώξεων και αξιών των πολιτικών συστημάτων.

Τα ξημερώματα της 6ης Απριλίου 1941, ο Γερμανός πρέσβης Βίκτορ Έρμπαχ επέδωσε στον Πρωθυπουργό της Ελλάδας Αλέξανδρο Κορυζή τηλεσίγραφο για την επικείμενη γερμανική επίθεση. Πριν ακόμα παραδοθεί το τηλεσίγραφο, οι γερμανικές δυνάμεις πραγματοποιούσαν επίθεση στα ελληνοβουλγαρικά σύνορα.

Κυριακή 27 Απριλίου 1941, ώρα 8:00, οι Γερμανοί μπαίνουν στην Αθήνα «την έρημη πόλη»

Η προσωρινή Γερμανική Διοίκηση εγκαθίσταται για λίγο στο ξενοδοχείο «Μεγάλη Βρετανία», ενώ γερμανικό απόσπασμα ανεβαίνει στην Ακρόπολη και υψώνει τη γερμανική σημαία με τον αγκυλωτό σταυρό.

[ηχητικό ντοκουμέντο: Η τελευταία ελληνική εκπομπή]

Εργασία (ατομική ή σε ομάδες)

Μόλις άκουσες στο ραδιόφωνο ότι οι Γερμανοί φτάνουν από στιγμή σε στιγμή στην Αθήνα.

- Γράφεις ένα γράμμα στη Μαρία, τη φίλη σου που ζει στα Καλάβρυτα και περνούσατε μαζί τις καλοκαιρινές διακοπές, όταν πήγαινες να δεις τη γιαγιά και τον παππού. Της ανακοινώνεις το γεγονός και μοιράζεσαι μαζί της τις σκέψεις και τα συναισθήματά σου...

Στιγμιότυπο: Η παράδοση της Αθήνας

Δέκα λεπτά πριν από την είσοδο των Γερμανών στο κέντρο της Αθήνας, στις 8 ακριβώς το πρωί, δύο ελληνικά κρατικά αυτοκίνητα έφθασαν στους Αμπελοκήπους, στη βόρεια είσοδο της Αθήνας. Μετέφεραν την επιτροπή για την παράδοση της πόλης, που την αποτελούσαν ο Φρούραρχος Αθηνών υποστράτηγος Χρ. Καβράκος, ο Νομάρχης Αττικοβοιωτίας Κωνσταντίνος Πεζόπουλος και οι δήμαρχοι Αθηναίων Αμβρόσιος Πλυτάς και Πειραιώς Μιχάλης Μανούσκος, καθώς και ο γερμανομαθής συνταγματάρχης Κωνσταντίνος Κανελλόπουλος.

Μόλις υπογράφηκε το πρωτόκολλο παράδοσης της πόλης, ο Γερμανός αντισυνταγματάρχης είπε στην αθηναϊκή αντιπροσωπεία:

«Κύριοι, εξ ονόματος του Φύρερ σας δηλώ ότι ερχόμεθα ως φίλοι, οι δε κάτοικοι των Αθηνών ουδέν έχουν να φοβηθούν...».

Στιγμιότυπο: Δημοσιεύματα στον τύπο τις επόμενες μέρες

Δύο μέρες μετά την κατάληψη της Αθήνας η εφημερίδα "ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ", έγραφε στο κύριο θέμα της: «Εντός εικοσιτετραώρων η κατάληψις της χώρας μας θα έχει συμπληρωθή. Έτσι η Ελλάς βγαίνει από τον πόλεμο- και βγαίνει οριστικώς από τον πόλεμον, καθ' ον τρόπον εβγήκαν όλα σχεδόν αι χώραι της ηπειρωτικής Ευρώπης. Δεν είνε μόνη η Ελλάς που ευρίσκεται εις αυτήν τη θέσιν. Από της Νορβηγίας μέχρι του Ταινάρου και από των Πυρηνάϊων μέχρι των παρυφών της Ουκρανίας υπάρχει δι' όλους τους λαούς της Ευρώπης απόλυτος ταυτότητα εις τας πολιτικές και άλλας συνθήκας της υπάρξεώς των. Αυτό δεν το λέγομεν προς παρηγορίαν μας. Τα λέγομεν διά να τονίσωμεν τη βασικήν κατά τη γνώμην μας αλήθειαν που δεν πρέπει ποτέ να φεύγη από τα μάτια μας, ότι δηλαδή τα ελληνικά προβλήματα που εδημιουργήθησαν από της 27ης Απριλίου δεν ημπορούν να αντιμετωπισθούν παρά εις το πλαίσιο της Νέας Ευρωπαϊκής πραγματικότητας. Πρέπει να καταλάβουμε ότι εφεξής αποτελούμεν μέρος ενός εκτεταμένου ηπειρωτικού συνόλου του οποίου όλα τα τμήματα θα έχουν αναποφεύκτως κοινότητα κατευθύνσεων και προπαντός κοινότητα συμφερόντων, οικονομικών και άλλων. Αυτή η ηπειρωτική σύλληψις της υποστάσεώς μας πρέπει να αποτελέση το πλαίσιον μέσα εις το οποίον θα κινηθούμε. Η τύχη μας είναι εφεξής αρρήκτως συνδεδεμένη προς την τύχη της γηραιάς Ηπείρου της οποίας αποτελούμεν τη νοτιοανατολικήν εσχатиάν».

"ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΒΗΜΑ", 29/4/1941

Στο ίδιο μήκος κύματος η «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» συμπλήρωνε: «Ο αθηναϊκός λαός αντιμετωπίζει τα γεγονότα με σταθεράν πεποίθησιν ότι όλα βαίνουν προς το καλύτερον, ότι λήξαντος του πολέμου, διά την Ελλάδα τουλάχιστον, ανοίγεται η περίοδος της ειρήνης και της εντός των πλαισίων της ειρήνης αυτής παραγωγικής δραστηριότητας... Αι γερμανικαί αρχαί εμφορούμεναι από τας φιλικωτέρας των διαθέσεων απέναντι του ελληνικού πληθυσμού, τας αρετάς και τα προτερήματα του οποίου δεν ήργησαν να γνωρίσουν, θα τον συντρέξουν- περί τούτου δεν υπάρχει αμφιβολία- εις πάσαν θετικήν και οικοδομητικήν του προσπάθειαν».

"ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ", 29/4/1941

Συζήτηση

- 1) Έληξε πράγματι ο πόλεμος στις 27 Απριλίου 1941;
- 2) Άρχισε για την Ελλάδα η περίοδος ειρήνης που αναφέρει το δημοσίευμα;
- 3) Συγκρίνετε τα δύο παραπάνω δημοσιεύματα με αυτά που ακούσατε στο ηχητικό ντοκουμέντο (τελευταία ελληνική ραδιοφωνική εκπομπή)

6ο Επεισόδιο: Μέρρες Κατοχής... (1941-44)

(Διαφάνειες 16-17)

Στόχος

Η διερεύνηση στοιχείων που θα επιτρέψουν στους μαθητές να κατανοήσουν τον συσχετισμό πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολεμικών παραγόντων.

Όταν οι Γερμανοί κατέλαβαν την Ελλάδα παραχώρησαν τμήμα της Μακεδονίας και της Θράκης στους σύμμαχούς τους Βουλγάρους, ενώ την υπόλοιπη χώρα μοιράστηκαν με τους Ιταλούς. Έτσι αρχίζει για την Ελλάδα η φρίκη της τριπλής κατοχής.

Στιγμιότυπο: Οι Αθηναίοι παραδίδουν τα ραδιόφωνα τους

Στιγμιότυπο: Ουρά για το συσσίτιο: η πείνα αποδεικνύεται πανίσχυρος εχθρός

Πείνα και εξαθλίωση μαστίζει το λαό. Τα τρόφιμα ήταν ελάχιστα, αφού τα περισσότερα τα έπαιρναν οι κατακτητές. Οι τιμές ανέβηκαν σε ανείπωτα ύψη και ανθούσε η μαύρη αγορά. Η κατάσταση στις πόλεις και κυρίως στην Αθήνα ήταν απελπιστική. Ο κόσμος πέθαινε απ' την πείνα...

Εργασία (ατομική ή σε ομάδες)

1) Πώς φτάσαμε στον μεγάλο λιμό του 1941-42; Αναζητήστε πολιτικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες.

2) Με ποιους τρόπους προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν οι άνθρωποι την πείνα;

7ο Επεισόδιο: Μέρρες Αντίστασης... (1941-44)

(Διαφάνειες 18-20)

Στόχος

Η διερεύνηση και η κατανόηση της έννοιας «αντίσταση» και σε άλλες μορφές ανθρώπινης δράσης (πέρα από την ένοπλη).

«Το απόγευμα της πρώτης μέρας που μπήκαν οι Γερμανοί στην Αθήνα, το απόγευμα της πρώτης μέρας της Κατοχής, ήρθε σπίτι μου ένα από τα μεγάλα παιδιά της γειτονιάς μας, ο φοιτητής της Χημείας, ο Πλάτωνας ο Παντελούρης. Μου είπε ότι στο Δημοτικό Σχολείο της γειτονιάς μας, στη Φωκίωνος Νέγρη και Αγίας Ζώνης, είχε στρατωνισθεί μια μονάδα πεζικού με πολλά μηχανοκίνητα. Πήραμε τάκους από ξύλο, καρφώσαμε ένα καρφί στη μέση, και πήγαμε και τα βάλουμε το βράδυ στα λάστιχα των αυτοκινήτων των Γερμανών. Έτσι άτυπα, απλά, χωρίς καμιά άλλη παρόρμηση, καθοδήγηση, αρχίσαμε την αντίσταση κατά των γερμανών που είχαν μπει στην Αθήνα».

[Μαρτυρία του Τάκη Μιχαηλίδη, τότε φοιτητή της Φ.Μ. Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών, στη σειρά ντοκιμαντέρ «ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ» [ΕΡΤ Αρχείο, 1ο Επεισόδιο, 00.38.10, στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=0000008116&tsz=0&autostart=0><http://www.ert-archives.gr/V3/public/main/page-assetview.aspx?tid=0000008116&tsz=0&autostart=0>]

Στιγμιότυπο: Από την κηδεία του Κωστή Παλαμά, 28 Φεβρουαρίου 1943

Μεσούσης της γερμανικής κατοχής, στις 27 Φεβρουαρίου 1943, πεθαίνει στην Αθήνα ο μεγάλος μας εθνικός ποιητής, Κωστής Παλαμάς. Η κηδεία του απετέλεσε ένα από τα μεγαλύτερα αντικατοχικά συλλαλητήρια, καθώς σύσσωμος ο πνευματικός κόσμος της χώρας αλλά και εκατοντάδες χιλιάδες απλού λαού συνόδεψαν συγκλονισμένοι το σκήνωμα του ποιητή στην τελευταία του κατοικία στο Α' Νεκροταφείο, τραγουδώντας τον Εθνικό Ύμνο, κάτω από τα σκυθρωπά και έκπληκτα πρόσωπα των κατακτητών.

"Ηχήστε, οι σάλπιγγες... Καμπάνες βροντερές,

δονήστε σύγκορμη τη χώρα, πέρα ως πέρα...

Βογγήστε, τύμπανα πολέμου... οι φοβερές σημαίες,

ξεδιπλωθείτε στον αέρα!

Σ' αυτό το φέρετρο ακουμπά η Ελλάδα!"

Ο Άγγελος Σικελιανός αποχαιρέτησε τον Ποιητή καλώντας παράλληλα το Έθνος σε παλλαϊκό αγώνα κατά των Ναζί επιδρομέων...

Στιγμιότυπο: Καλάβρυτα 1943, Δίστομο 1944, Καισαριανή 1944

Στόχος

Η κινητοποίηση του συναισθήματος και μέσω αυτού της ενσυναίσθησης.

Πολλά ήταν τα αποτρόπαια εγκλήματα των Ναζί στη κατεχόμενη Ελλάδα με στόχο την «εκκαθάριση» αντάρτικων ομάδων. Ξεχωριστές σελίδες ανάμεσά τους τα Καλάβρυτα, το Δίστομο, η Καισαριανή...

2 Μαΐου 1944: Ο δρόμος του Σκοπευτηρίου γέμισε από λουλούδια και η άσφαλτος και τα ντουβάρια με συνθήματα: "Αυτός ο δρόμος είναι δρόμος ηρώων. Τον διαβαίνουν οι λεβέντες του έθνους.

Χθες 1 του Μάη τον διάβηκαν 200 παλληκάρια."

Εργασία (ατομική ή σε ομάδες)

Έχουν περάσει πάνω από δύο χρόνια, από τότε που έστειλες το γράμμα στη Μαρία, στα Καλάβρυτα. Δεν ξέρεις αν έφτασε ποτέ, δεν πήρες ποτέ απάντησή της... Παραμονές Χριστουγέννων του 1943 βρίσκεις στο γραμματοκιβώτιο ένα γράμμα. Δεν έχει πάνω του σφραγίδες και γραμματόσημα του ταχυδρομείου... Πώς να έφτασε ως εσένα;

Ανοίγεις και διαβάζεις. Η Μαρία περιγράφει όσα έζησε...

&Αναζητήστε: Τι σημαίνει «αντίποινα»;

8ο Επεισόδιο: Ολοκαύτωμα

(Διαφάνειες 21-23)

Στόχος

Η συνειδητοποίηση της απαξίωσης της ανθρώπινης ζωής από το ναζιστικό καθεστώς της Γερμανίας.

Κατάπληκτη η ανθρωπότητα παρακολουθεί το αποκορύφωμα της βιαιότητας των Ναζί: στρατόπεδα συγκέντρωσης και εξόντωσης των "ανεπιθύμητων" πληθυσμιακών ομάδων, των απανταχού στην Ευρώπη Εβραίων, των Τσιγγάνων, των κομμουνιστών, των ανάπηρων.

Στρατόπεδα & Γκέτο

Σε όλη την υπό γερμανική κατοχή Ευρώπη, οι Γερμανοί συλλάμβαναν όσους αντιστέκονταν στην κυριαρχία τους και όσους θεωρούσαν φυλετικά κατώτερους ή μη αποδεκτούς λόγω πολιτικών πεποιθήσεων. Τα άτομα που συλλαμβάνονταν επειδή αντιστάθηκαν στη γερμανική εξουσία μεταφέρονταν κατά κύριο λόγο σε στρατόπεδα συγκέντρωσης και καταναγκαστικής εργασίας. Με τον πόλεμο αυξήθηκε δραματικά ο αριθμός των στρατοπέδων και ο πληθυσμός των κρατούμενων.

Η ίδρυση των γκέτο αποσκοπούσε στην απομόνωση των Εβραίων με το διαχωρισμό των εβραϊκών κοινοτήτων από τον υπόλοιπο πληθυσμό, αλλά και από άλλες εβραϊκές κοινότητες. Στην κατεχόμενη Πολωνία και τη Σοβιετική Ένωση και μόνο, οι Γερμανοί δημιούργησαν τουλάχιστον 1.000 γκέτο.

Στιγμιότυπο: Οι κρατούμενοι των στρατοπέδων

Οι κρατούμενοι ήταν αναγκασμένοι να φορούν σήματα με ειδικά χρώματα πάνω στα ρούχα τους έτσι ώστε οι υπεύθυνοι των στρατοπέδων να μπορούν να αναγνωρίζουν εύκολα το λόγο εγκλεισμού του κάθε κρατούμενου και να υποκινούν αντιπαλότητες μεταξύ των διαφορετικών ομάδων. Οι πολιτικοί κρατούμενοι, όπως οι κομμουνιστές, οι σοσιαλιστές και

οι συνδικαλιστές, έφεραν κόκκινα τρίγωνα. Οι κοινοί εγκληματίες φορούσαν πράσινα. Οι Ρομά (Τσιγγάνοι) και όλοι όσοι κατά τους Γερμανούς ήταν «αντικοινωνικοί» ή «αδιόρθωτοι» φορούσαν μαύρα τρίγωνα. Οι Μάρτυρες του Ιεχωβά φορούσαν μοβ και οι ομοφυλόφιλοι ροζ τρίγωνα. Τα γράμματα δήλωναν την εθνικότητα: για παράδειγμα το «Ρ» σήμαινε Πολωνός, το «SU» από τη Σοβιετική Ένωση, το «F» Γάλλος.

&Αναζητήστε: Τα κυριότερα στρατόπεδα συγκέντρωσης στην Ευρώπη

(Ενδεικτικά: Εγκυκλοπαίδεια Ολοκαυτώματος

http://www.ushmm.org/wlc/el/media_nm.php?ModuleId=10005144&MediaId=35)

Εργασία (ατομική ή σε ομάδες)

1) Ένα παιδί μεταφέρεται στο Άουσβιτς

2) Η καθημερινή ζωή στα γκέτο

9ο Επεισόδιο: Απελευθέρωση

(Διαφάνεια 24)

Στόχος

Η διερεύνηση εναλλακτικών ιδεών και η ανάπτυξη δημιουργικής έκφρασης.

Η αντίστροφη μέτρηση για τις δυνάμεις του Άξονα άρχισε από το 1942. Οι Σοβιετικοί, με τη νίκη στο Στάλινγκραντ, κατήλωσαν τα γερμανικά στρατεύματα, και προέβησαν σε δυναμική αντεπίθεση, ενώ οι Γερμανοί συντρίφθηκαν και στην Αφρική από τους Συμμάχους. Η συμμαχική απόβαση στην Ιταλία (Ιούλιος 1943) προκάλεσε την πτώση του Μουσολίνι ενώ η απόβαση στη Νορμανδία (Ιούνιος 1944) οδήγησε στην απελευθέρωση της Γαλλίας. Τελικά, στις 8 Μαΐου 1945 η Γερμανία, ισοπεδωμένη και κατακτημένη από τους Συμμάχους, παραδόθηκε.

Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος τελείωνε, σφραγίζοντας οριστικά και εισάγοντας ολόκληρο τον κόσμο σε μια νέα μια εποχή, βαθιά σημαδεμένη από την εμπειρία του.

Στιγμιότυπο: Πανηγυρικές εκδηλώσεις για την Απελευθέρωση

Εργασία σε ομάδες

Ετοιμάστε ένα πανό για να κρατήσετε, τώρα που θα βγείτε στους δρόμους να πανηγυρίσετε την απελευθέρωση...

♪ Μετά από αυτό το στιγμιότυπο προτείνουμε να ακούσουν τα παιδιά το τραγούδι «Της Δικαιοσύνης ήλιε νοητέ» (από το «Άξιον Εστί» του Ο. Ελύτη, μουσική: Μ. Θεοδωράκης).

Τίτλοι τέλους: Έκφραση - Δημιουργία

(Διαφάνεια 25)

Εργασία σε ομάδες

- 1) Αναστοχαζόμαστε πάνω στα επεισόδια και τα στιγμιότυπα που επεξεργαστήκαμε.
- 2) Αναζητάμε μουσικές, ποιητικές και εικαστικές δημιουργίες με θέματα εμπνευσμένα από τα ιστορικά γεγονότα που προηγήθηκαν.
- 3) Δημιουργούμε τα δικά μας έργα τέχνης, εκφράζοντας τα συναισθήματά μας.